

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

Autor predavanja:
Tatjana Mrdenović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

Agenda:

M1 - 17.00 - 17.45: Integralni urbani dizajn i regeneracija - *Tatjana Mrdenović*

M2 - 17.45 – 18.00: Rezultati prošlogodišnje letnje radionice - *Tatjana Mrdenović*

18.00 - 18.15 – Pauza

M3 - 18.15 - 18.40: Dogovor oko obilaska terena 15 - og maja - *Tatjana Mrdenović*

M4 - 18.40 - 19.00: Letnja škola Arhitekture u Bači kao socijalna arena za integraciju - *Jelica Jovanović*

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

M1 - 17.00 - 17.30

Integralni urbani dizajn i regeneracija

Tatjana Mrdenović

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

POJMOVI:

- *URBANA REGENERACIJA?*
- *ODRŽIVI RAZVOJ – INTEGRALNI RAZVOJ?*
- *URBANI DIZAJN?*

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

POJMOVI: *URBANA REGENERACIJA*

Regeneracija /regenerare/ se definiše kao :

- ponovno formiranje,
- ponovno generisanje,
- duhovni preporod, obnova,
- činjenje nečeg boljim /naročito posle propadanja/,
- čin potpunog reformisanja ili unapređenja, preporod.

<http://www.merriam-webster.com/dictionary/regeneration?show=0&t=1304180027>

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

POJMOVI: *REGENERACIJA*

Važno je izdvojiti u ovoj definiciji **tri stvari**.

Prva je da regeneracija predstavlja **čin, akciju, odnosno aktivnost**.

Druga, da se regeneracija odnosi na **boljitak** koji je zasnovan ili na potpunoj, korenitoj reformaciji, ili na preporodu prethodne devastirane stvari.

Treća je da se definiše kao **duhovni preporod**. Zapravo re-generisati (re-generate), označava ponovno generisanje stvari, na novim ili postojećim osnovama. Kao sinonimi definišu se: reanimacija, preporod, ponovno oživljavanje, podmlađivanje, obnova, revitalizacija.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

POJMOVI: *URBANA REGENERACIJA*

Pitanja:

1. Šta je **boljitak** – predmet urbane regeneracije ?
1. Šta je **prostorni obuhvat** regeneracije?
1. Koja **disciplina** se bavi regeneracijom?
(urbano planiranje ili urbani dizajn)

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

POJMOVI: *URBANA REGENERACIJA*

ČIN, AKCIJA ILI AKTIVNOST(I) KOJI DOPRINOSI(E) UKUPNOM BOLJITKU KVALITETA ŽIVLJENJA U URBANOJ SREDINI KROZ PREPOROD AMBIJENTALNIH VREDNOSTI KOJE MOGU BITI:

1. Prepoznate kao kulturno-istorijske vrednosti koje treba prepoznati: PROŠLOST, NASLEDE
2. Skriveno u specifičnom životu određenog urbanog prostora: SAVREMENOST, BUDUĆNOST

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

POJMOVI: **URBANA REGENERACIJA**

ŠTA JE BOLJITAK?

Pristupi u **urbanoj regeneraciji** su se tokom istorije menjali u zavisnosti od shvatanja boljitka u odnosu na dominantnu paradigmu, odnosno definisanja prostora u kojem se boljitak ostvaruje: **Različiti postupci generisanja ambijentalnih vrednosti**

1. Ekonomski rast – **ekonomski prostor**: Urbana rekonstrukcija - džentrifikacija,
2. Socijalni razvoj – **socijalni prostor**: Kvalitet življenja ugroženih,
3. Fizička unapređenja – **fizički prostor**: vizelna, estetska, prostorno-fizička unapređenja,
4. Kolaborativna tradicija – **deljeni prostor**: Boljitak kao integracija različitih relativizovanih vrednosti
5. Održivi razvoj – **globalni prostor**: Integracija različitih sektora boljitka, različitih tradicija i objektivizacije različitih vrednosti

Predstavljaju različite paradigme u urbanom razvoju

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – pristupi

Prostorni obuhvat - MESTO: nivo bloka

prvi pristupi regeneraciji odnosili na poboljšanje uslova života u **radničkim naseljima**, za koje su arhitekti davali prostorno- fizička rešenja koja su se zasnivala na funkcionalističkim ili estetskim karakteristikama.

Prvi, je trebalo da odgovore na ekonomske parametre isplativosti u sprezi za usaglašavanjem intenziteta izgrađenosti, envajromanalnim i funkcionalnim karakteristikama .

Drugi, pored navedenog su davali značaj ambijentalnim vrednostima kroz estetsko ulepšavanje radničkih naselja, kako bi se podigao nivo socijalnog kapitala zajednice, smanjio kriminal, alkoholizam i prostitucija.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – pristupi

Prostorni obuhvat - MESTO: nivo bloka, kvarta

Primeri: **ambijentalne vrednosti kao nosioci "ozdravljenja"**,
 Ovdje je važno istaći da se na kraju 19-og i početku 20-og veka urbana regeneracija dovela u vezu sa poboljšanjem kvaliteta življenja u radničkim naseljima i da se od dominantne prvobitne discipline regulacije problema kroz urbanističku legislativu pomerila ka urbanističko-arhitektonskim prostornim rešenjima.

Džejn Adams (Jane Adams), arhitekata **Unvina i Parkera (Unwin and Parker)** koji na kolaborativan i racionalan način pokušavaju da stvore bolje uslove života u slammovima kreirajući nove

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – pristupi

Prostorni obuhvat - MESTO: nivo naselja, regiona

Nadalje se pristup regeneraciji dovodio u vezu za povratkom **utopističke misli u razvoj grada**, pojavom koncepta **Hauardovog (Howard) Vrtnog grada**, koji se može okarakterisati kao **holistički pristup regeneraciji uspostavljanjem novih socio-ekonomskih (decentralizacija) i prostornih odnosa**.

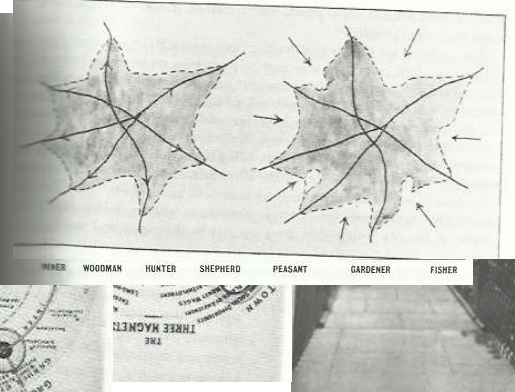
Ovdje je interesantno istaći da je ovaj koncept realizovan u Evropi i izvan nje, i da osnovne postavke regeneracije koncepta Vrtnog grada i danas postoje. Ovaj koncept proširuje prostorni domen urbane regeneracije od urbanog bloka do kreiranja novih, satelitskih gradova, što danje dovodi do **pojave regionalnog planiranja, možemo reći i regionalnog obuhvata urbane regeneracije**.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – pristupi –

Primeri: ambijent

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – pristupi –

Prostorni obuhvat - MESTO: čitav grad

monumentalni pristup u regeneraciji Pariza (u ovom slučaju se regeneracija može poistovetiti sa rekonstrukcijom), drugi za **sistemske, matematički i monumentalni pristup u obnovi Barcelone**. Razlika između ova dva pristupa je što je **prvi, dominantno vođen ekonomskom logikom**, mešetarenjem i alokacijom vlasništva nad zemljištem. **Dok drugi, na prvo mesto izdvaja demokratičnost i socijalnu pravdu za celovitu rekonstrukciju Barcelone**.

Oba pristupa tretiraju prostor čitavog grada kao poligon za regeneraciju. Dok je **Osmanov deterministički**, u odnosu na osnovne pravce razvoja grada, uspostavljanje novog sistema repera u gradu i zelenih pojaseva, **Serdin daje pre šemu, okvir za razvoj** koji se u svojoj implementaciji može prepoznati i danas.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – pristupi –

Primeri: ambijent

Figure 6.9 Speer's Berlin.
 Speer's monumental north-south way leads via the Triumphal Arch to the gigantic domed Hauptbahnhof: a city fit to be capital of the Thousand Year Reich, none of it even started.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – pristupi –

Prostorni obuhvat - MESTO: novi grad
 CIAM – Atinska povelja,

Regeneracija se zasniva na definisanju novih, univerzalnih vrednosti, formirajući nov, radikalan urbani ambijent, emancipujući modernog čoveka individu u skladu sa modernim vremenom. Grad se posmatra tehnicistički, kao naučni predmet rada, a urbana regeneracija obuhvata prostore pretežno izvan postrojećih, tradicionalno građenih, **favorizujući "ozdravljenje" kao osnovni atribut regeneracije**

Možemo reći da u ovom slučaju urbana regeneracija podrazumeva novu gradnju, i **afirmisanje novih vrednosti, koje su u diskontinuitetu tradicionalnim**. Istorijsko nasleđe se poštuje u domenu u kojem je u skladu sa novom društvenom pravdom: "Uski kult prošlosti ne sme da prevagne nad pravilima društvene pravde." (Corbusier, 1998)

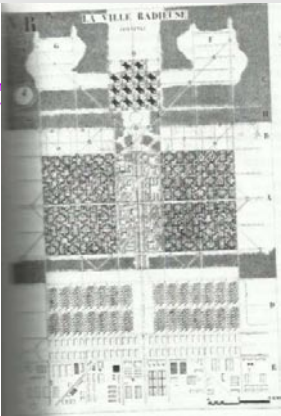
INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA –

Primeri: ambijentalne vrednosti kao defis
 formirajući nov, radikalan ur

regiona
 sti,

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – aktuelni pristup

1. Višedimenzionalno mesto,
2. Novi urbanizam,
3. Integralni pristup – održivi razvoj

neuspešnost realizacije principa integracije svakodnevice u moderni , ovaj neuspeh čini okosnicu brojnih kritika moderne koje se kristališu kroz principe Novog urbanizma i koncepcije Integralnog urbanizma koji otvaraju aktuelna pitanja u regeneraciji

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANA REGENERACIJA – aktuelni pristup
 Prostorni obuhvat - MESTO: mikro ambijent, blok, urbana celina, grad, region

Integralni pristup – održivi razvoj savremeno shvananje boljitka

KVALITATIVNE KARAKTERISTIKE
VIŠEDIMENZIONALNOG MESTA TJ. REGENERACIJE

Ambijentalne vrednosti kao afirmacija postojećih i
definisane novih

Korišćene fotografije su iz lične kolekcije autora predavanja
 Tatjane Mrdenović

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

ODRŽIVI RAZVOJ – integralni pristup
 Razvoj koncepta i shvatanja pojma održivosti:

1972. Rimski klub “Granice rasta” PESIMISTIČKI MODEL - Joe Forester
 System Dynamics

Model zasnovan na *pozitivnim i negativnim povratnim spregama u različitim sektorima* (pozitivnim i negativnim efektima)

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

ODRŽIVI RAZVOJ – integralni pristup
 Razvoj koncepta i shvatanja pojma održivosti:

1972. Rimski klub – 2 scenarija
1987. “Naša zajednička budućnost” (Bruntland komisija, Svetska komisija za životnu sredinu i razvoj);
1992. Rio de Žaneiro, Prva konferencija UN vezana za zaštitu životne sredine – **AGENDA 21: Osnova za globalne i lokalne** programe u oblasti zaštite životne sredine;
2000. MDG – Milenijumski razvojni ciljevi, Generalna skupština UN
2005. Reafirmacija značaja OR, “međusobno zavisni i podupirući stubovi OR”

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

ODRŽIVI RAZVOJ – integralni pristup
 Razvoj koncepta i shvatanja pojma održivosti:

Rast je moguć uz intersektorsko povezivanje i razvoj tehnologije.

Koncept 3E uspostavlja vezu između različitih razvojnih sektora, nivoa upravljanja i različitih disciplina:

INTERSEKTORSKI, INTERDISCIPLINARNI I VIŠEDIMENZIONALNI PRISTUP U UPRAVLJANJU OBNOVLJIVIM I NEOBNOVLJIVIM RESURSIMA

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

OD BRIGE ZA PRIRODNO OKRUŽENJE DO UPRAVLJANJA OBNOVLJIVIM I NEOBNOVLJIVIM RESURSIMA

tipovi održivog razvoja

potrebe

ekocentrizam

Razvoj koncepta

shvatanja pojma održivosti:

Idealni model (priroda kao suštinska vrednost, zadovoljavanje potreba, decentralizacija, participacija, jednakost)

Jak model OR (principi OR su deo legislativnog okvira, promene u obrascu konzumacije resursa, partnerstva i zajednička odgovornost kroz višedimenzionalno upravljanje, indikatori OR integracija odnosa prema okruženju u svim sektorima Zeleno planiranje i dizajn, demokratska participacija)

Slab model OR (principi OR su više deklarativne nego primenjene u praksi, rekonzumacija, reciklaža, integracija u globalnu politiku, inicijative top-down)

Kontrola zagađenja (pragmatski-neprincipijelni pristup, eksponencijalni rast, regulacija zagađenja na nacionalnom nivou)

želje

antropocentrizam

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

ODRŽIVI RAZVOJ – integralni pristup
KONCEPT 3E – UPRAVLJANJE OBNOVLJIVIM I NEOBNOVLJIVIM RSURSIMA:
Internalizacija efekata delovanja, 0 ili +, eliminisanje -

The diagram shows three overlapping circles: **ekonomija** (blue), **društvo** (orange), and **životna sredina** (green). The intersection of all three is labeled **održivost** (sustainability). A blue arrow labeled "0 ili +" points from the intersection towards the left. Text around the circles includes: "Inovacija, Kreativnost, Poduzetništvo" (top); "Bezbednost, Sigurnost" (left); "Diverzitet, Ljudska prava, Raznoliki zajednici" (bottom left); "Safety & Health, Environmental Regulations, Global Climate Change, Access to Potable Water, Crisis Management, Environmental Justice" (bottom); "Čista vazduh i voda, Redukcija emisija, Recikliranje, Biološki otpad, Recikl otpad" (bottom right); "Efikasnost resursa, Upravljanje životnim ciklusom, Upravljanje proizvodnjom" (right).

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

ODRŽIVA REGENERACIJA

The diagram shows three interconnected circles: **Kulturni turizam, komercijalni sektor** (blue), **Kulturni diverzitet, jednakost, pravo na ispoljavanje identiteta** (orange), and **Očuvanje i unapređenje arhitektonskih, urbanističkih i ambijentalnih vrednosti upotrebom savremene tehnologije** (purple). Arrows connect them with labels: "Socijalna kohezija kroz normativnu i institucionalnu uključenost" (between blue and orange), "Promocija, popularizacija" (between blue and purple), and "Očuvanje postojećih, kreiranje novih vrednosti" (between orange and purple).

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

ODRŽIVA REGENERACIJA – PRINCIPI:

- Integralnost sektora održivosti,
- Otvorenost i fleksibilnost u implementaciji,
- Inkluzivnost kroz participaciju i kolaboraciju,
- Edukacija i treninzi,
- Karakter i identitet mesta,
- Unapređenje mobilnosti prostora,
- Promocija turističke ponude,
- Raznovrsnost aktivnosti,

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

ODRŽIVA REGENERACIJA – dominantna disciplina?

*Urbano planiranje vs **Urbani dizajn**?*

IDENTITET KAO FAKTOR PREPOZNATLJIVOSTI U GLOKALNIM, VIŠEDIMENZIONALNIM MESTIMA

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANI DIZAJN – pojmovi

Pojam urbanog dizajna i njegova definicija je veoma ambivalentna i neodređena i po A. Madanipour njegove definicije se mogu razvrstati u nekoliko arena koje određuju različite aspekte njegovog sagledavanja:

- (1) prostornu razmeru na koju se odnosi,
- (2) vizuelni ili prostorni akcenat urbanog dizajna,
- (3) prostorni ili socijalni akcenat,
- (4) odnos između procesa i proizvoda urbanog dizajna,
- (5) odnos između različitih profesionalaca i učesnika u procesu nastajanja gradskog prostora,
- (6) javni ili privatni domen bavljenja urbanim dizajnom,
- (7) kao objektivno-racionalan ili subjektivno-ekspresivan proces (Madanipour, 1996).

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANI DIZAJN – kao proces – 3 dimenzije

- 1** Na **prvom mestu** on se može posmatrati kao **prostor imaginacije i kreacije urbanih dizajnera**, arhitekata i u tom smislu se izražava kao **subjektivno-ekspresivan proces**.
- 2** U **kontekstu društvene proizvodnje prostora** on je više **objektivno-racionalan ili socijalno-komunikativan proces** uspostavljanja novih odnosa u prostoru i njegovih vizuelnih artefakata.
- 3** Njegova **treća dimenzija** se odigrava u **interdisciplinarnom komunikativnom procesu** kao polju za razmatranje i komunikaciju različitih stručnih gledišta (Madanipour, 1996).

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANI DIZAJN – kao proces

URBANO ODLUČIVANJE: Racionalna vs Kolaborativna paradigma

TEORIJA IGARA

Po definiciji teorija igara predstavlja “**racionalnu matematičku teoriju koja se bavi racionalnim odlučivanjem u konfliktnim i delimično konfliktnim situacijama**” (Pavličić, 2004) Igre se razvrstavaju po broju učesnika i po krajnjim ishodišnim situacijama. Po broju mogu uključivati dva ili više učesnika, a po ishodišnim situacijama igre sa **nultom sumom ili ne-nultom sumom**, (Pavličić, 2004) zapravo igre koje vode ka kompromisu ili ka konsenzusu. Racionalnost ove teorije se zasniva na tome da se pretpostavlja da učesnici u igri žele da maksimiziraju svoj interes, povlače poteze i biraju individualne strategije shodno tome. Teorija igre, obzirom na to da uključuje različite aktere i zasniva se na konfliktnim situacijama može se primeniti i na proces urbanog odlučivanja. **U tom smislu kako proces urbanog dizajna uključuje mnoštvo učesnika u donošenju odluka možemo reći da predstavlja jednu vrstu igre.**

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

URBANI DIZAJN – INTEGRATIVNA DIMENZIJA

Kreativnost i umetnost

Predložila bih **definiciju igre u kojoj ona predstavlja kreativnu umetničku igru iznalaženja rešenja za zajedničke probleme**. U tom smislu igrači, odnosno akteri su učesnici u iscrtavanju zajedničke slike, i predstavljaju činioce kreativnosti. Kao takvi postaju iskreni u umetničkoj igri, jer umetnosti je istinitost i iskrenost. U ovoj igri artikulišu se različiti interesi i slika daje zajednički okvir vrednosti, koji je veći u odnosu na sumu pojedinačnih vrednosti, kao najbolji ishoda klasične teorije igara. Kako bi zajednička slika bila iscrtana, obojena i koherentna, igrači treba da igraju otvoreno, odnosno da se u procesu urbanog dizajna, uključe kao njegovi aktivni činoci. **Kao nosioci kreativnosti u umetničkom aspektu urbanog dizajna izdvajaju se urbani dizajneri, arhitekti, koji, oslanjajući se na intuitivnosti i moć vizuelizacije i stvaranja koherentne kompozicije, usmeravaju i fasilitiraju komunikativni proces koristeći kolaborativan i racionalan pristup. Zapravo racionalizacija je neophodna kako bi se elementi slike doveli u skladne odnose veličina, proporcija, boja, tonaliteta, svetlosti i senke.**

Tako kreirana slika predstavlja konsezusno rešenje, koje nosi sa sobom novu vrednost.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

INTEGRALNI URBANI DIZAJN

Integralni urbani dizajn, kroz konsenzus, objedinjuje se naučni, artistični i kolaborativni pristup. Prvi podrazumeva istraživanje činjenica i stanja prošlog kako bi se odredilo i predvidelo buduće, kao i racionalizaciju efekata mogućih alterantiva u budućnosti, racionalizaciju pravih problema i valorizaciju alternativa. Sa druge strane umetnički se bavi iznalaženjem istine o pravim vrednostima, koja podrazumeva otvorenost iskrenost u pristupu, koristeći se imaginacijom i postojećih stanja stvari da bi se napravila nova vrednost (po: (Day, 2003)). **U osnovnoj definiciji teorije igre leži strateško planiranje poteza pojedinih igrača, dok se u osnovi, nazvala bih, integralnoj igri urbanog dizajna takođe strateško planiranje u kojoj igrači povlače poteze kako bi oslikali zajedničku sliku budućnosti. Zapravo, osnov igre u oba slučaja jeste strateško planiranje poteza, dok se načini, metode i tehnike njihovog planiranja razlikuju**

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

INTEGRALNI URBANI DIZAJN – Faze procesa

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

INTEGRALNI URBANI DIZAJN – varijante procesa

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrđenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

M2 - 17.30 - 17.45

Integralna igra urbanog dizajna – specifična metoda

Tatjana Mrđenović

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

METODE, TEHNIKE I ALATI PROCESA URBANOG DIZAJNA SE RAZLIKUJU U ODNOSU NA:

DISCIPLINARNOST* a) Disciplinarnost, b) Interdisciplinarnosti, v) Kolaborativnost

FAZU PROCESA ** A) analiza sadašnjosti, V) Vizija, S) Strategije, I) Implementacija

TIP RACIONALITETA *** a) Pospešuje argumentaciju,
 b) Pospešuje saradnju i izgradnju poverenja,
 v) Pospešuje protok ideja i informisanje
 g) Razvija kreativnost,
 d) Podiže nivo svesti,
 e) Razvija identitet i karakter prostora

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

МЕТОДЕ, ТЕХНИКЕ, АЛАТИ	Тип*	Фаза**	Сврха***	
1 Уметничке радионице – М Укључују локалну заједницу у креирање идентитета простора кроз уметничко обликовање.	в)	В), С)	Генерисање идеја за унапређење идентитета простора	г), е)

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

МЕТОДЕ, ТЕХНИКЕ, АЛАТИ	Тип*	Фаза**	Сврха***	
1 Уметничке радионице – М Укључују локалну заједницу у креирање идентитета простора кроз уметничко обликовање.	в)	В), С)	Генерисање идеја за унапређење идентитета простора	г), е)

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

МЕТОДЕ, ТЕХНИКЕ, АЛАТИ	Тип*	Фаза**	Сврха***	
21 Дијаграми – М Омогућавају да се систематизују идеје и размислиња у различитим фазама процеса. Најчешће се користе технике анализе слабости, снага, могућности и претњи (СВОТ), Анализе поља сила, Проблемског стабла, Стабла циљева, Дијалога са проблемом и могућностима. http://www.flickr.com/photos/saralparker/2601430009/	а), б), в)	А), С)	Систематизација	а), в), д)

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

11	Тематске радионице — М	в)	А), В), С), И)	Развој кооперативности и интеграција, мишљења, интереса, слика свег	б), в), г), д), е)
----	----------------------------------	----	----------------	---	--------------------

Организују се у различитим фазама и могу се односити на процес визионарања, анализу проблема и могућности, генерисање стратешких алтернатива, имплементацију и акционо планирање. Користе различите експертске и колаборативне технике као што су: брејнсторминг, номинална групна техника. Укључује разноврне стејхолдере уз обавезну фасилитацију, као и елементе тренинга и додатне едукације актера.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

12	Обилазак терена - Користи технике, бележења, фотографисања, скицирања.	а)	П), А)	Разумевање елемената урбаног простора	а), г)
13	Креирање профила локалне заједнице Анализа актера који су релевантни за развојни процес. Користи технике мапирања стејхолдера у односу на ниво моћи, ресурсе, ниво интереса.	в)	П)	Разумевање контекста	а), б), в), д)
14	Урбана морфологија Анализа промене урбаних склопова и карактера и коришћења простора у времену, укључујући промену социјо-економског контекста.	а), б)	П), А), С)	Разумевање развојног следа урбаних склопова	а), г), е)

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

Integralna igra urbanog dizajna – inovativna metoda

У светлу стварања услова за комуникативну акцију у процесима регенерације и интеграције фрагмената реалности, метода **интегрише предности и недостатке две најчешће присутне традиције у урбаном одлучивању рационално-свеобухватну и колаборативну, и менја улогу урбаног дизајна у интегративним процесима.**

Problem prve, je ograničena racionalnost aktera i stručnjaka u sagledavanju ukupnosti realnosti, stoga i manja verovatnoća generisanja dobitnih rešenja i odluka za različite dimenzije regenerativnih procesa. Problem druge može biti odsustvo strateškog pristupa u generisanju rešenja, odnosno odgovaranje na trenutne probleme, bez uvida u moguća razvojna programsko-prostorna rešenja u procesima regeneracije.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

Integralna igra urbanog dizajna – inovativna metoda

FAZA 1: Priprema participativnog postupka
 U prvoj fazi pripreme participativnog postupka studenti Arhitektonskog fakulteta u Beogradu su radili na snimanju stanja na terenu kroz identifikaciju potreba i želja lokalnog stanovništva (korišćenjem ankete i intervjua) kao i kroz identifikaciju prostornih mogućnosti i ograničenja za razvoj javnog prostora (kroz obilazak terena fotografisanjem, beleženjem, skiciranjem)

priprema ankete i intervjua

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

Integralna igra urbanog dizajna – inovativna metoda

FAZA 2: Vizioniranje – kreiranje inspirativne budućnosti

U procesu vizioniranja učestvovali su neki od relevantnih aktera za razvoj predmetne celine: Stanovnici Ulice bačka tvrđava, predstavnici Turističke organizacije opštine Bač, Fonda za očuvanje kulturno istorijske baštine "Vekovi Bača", Radio Bača. Proces je podržan tehnikama brainstorminga i tehnikom nominalne grupe, kao i kreativnim tehnikama vizuelizacije i teksta. Vizija je formulisana na više nivoa: kroz ključne reči, slogan, crtež-sliku i rečenicu koja detaljnije opisuje viziju.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

Integralna igra urbanog dizajna – inovativna metoda

FAZA 4: Integralni ciljevi i mere

Prepoznati problemi i mogućnosti su kroz tehniku problemskog stabla grupisani i klasifikovani po hijerarhiji. Stablo problema je poslužilo za formulaciju strateških integralnih ciljeva i prostorno-programskih mera koje doprinose realizaciji ciljeva. U ovom iterativnom postupku redefinisane su pojedinačne vizije kako bi se prilagodile realnim razvojnim potrebama i mogućnostima.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

Integralna igra urbanog dizajna – inovativna metoda

FAZA 4: Integralni ciljevi i mere

Prepoznati problemi i mogućnosti su kroz tehniku problemskog stabla grupisani i klasifikovani po hijerarhiji. Stablo problema je poslužilo za formulaciju strateških integralnih ciljeva i prostorno-programskih mera koje doprinose realizaciji ciljeva. U ovom iterativnom postupku redefinisane su pojedinačne vizije kako bi se prilagodile realnim razvojnim potrebama i mogućnostima.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

18.00 – 18.15

Pauza

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

INTEGRALNI URBANI DIZAJN I URBANA REGENERACIJA

M3 - 18.15 - 18.40

Dogovor oko obilaska terena

Tatjana Mrdenović

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

15. maj – Obilazak terena

Agenda:

07:00	Polazak iz Beograda
10:00	Dolazak u Bač
10:00-10:15	Pauza
10:15-10:45	Predstavljanje projekta „Vekovi Bača“ (Arhitekta konzervator Slavica Vujović i predsednica Fonda „Vekovi Bača“ Vesna Glavočević)
10:45-11:15	Predstavljanje projekta Letnje škole arhitekture u Baču (Jelica Jovanović, autor)
11:15-11:45	Obilazak Tvrdave Bač sa podgrađem, razgovor za predstavnicima lokalne zajednice
11:45-12:15	Obilazak centra Bača – crkva Sv. Pavla sa samostanom, hamam, razgovor sa predstavnicima lokalne zajednice
12:15-12:45	Obilazak Franjevačkog samostana; novootkrivena freska Hristovog raspeća, razgovor sa predstavnicima lokalne zajednice
12:45-13:15	Pauza za ručak
13:15-17:00	Obilazak terena (strudenti AF), razgovor sa lokalnim stanovništvom
17:00	Polazak iz Bača
20:00	Dolazak u Beograd

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

15. maj – Obilazak terena

Priprema za obilazak terena - operativna:

1. Obraditi postojeću plansku dokumentaciju, web sajt Opštine, web sajt TOOB
2. Pripremiti pitanja za razgovor za predstavnicima lokalne zajednice:
  - Šta čini identitet Bača (arhitektonske vrednosti, lokalna kultura, ekonomske aktivnosti, prirodno okruženje)?
  - Koje ambijentalne vrednosti bi trebalo promovisati, a koje kreirati?
  - Šta su po njima osnovni problemi za regeneraciju Bača?
  - Itd. Osmisliti, diskutovaćemo na putu za Bač,
3. Poneti fotoaparate, skicen papire, olovke,
4. Poneti pripremljene podloge za obilazak,
5. Svi obilazimo Tvrdavu, Podgrađe, Centar, Tok Mostonge, znamenite objekte
6. Svako dobija svoj deo izgrađene teritorije da snimi i prikupi dodatne informacije od lokalnog stanovništva.

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

15. maj – Obilazak terena

Snimanje terena – UPUTSTVO ZA POJEDINNAČNI OBILAZAK, VAŽI I ZA ZAJEDNIČKI:

1. Snimiti (fotografisati + event. skicirati) **URBANI BLOK** kroz ulične pravce koji ga određuju,
2. Snimiti (fotografisati + event. skicirati) **URBANE SKVEROVE, TRGOVE, PARKOVE** panoramski
3. Snimiti (fotografisati + event. skicirati) **svaku kuću i objekat FRONTALNO – OBAVEZNO iz pozicije uličnog prostora i unutrašnjeg dela bloka,**
4. Snimiti (fotografisati + event. skicirati) **unutrašnji deo bloka,**
5. **Pitati lokalno stanovništvo kroz razgovor**
 (prethodno se predstavite i objasnite svrhu vašeg rada na terenu):
  - Da li pristaju da ih fotografišete?
  - Kako bi voleli da se razvija njihova ulica, i ostali urbani prostori?
  - Šta je specifično što čini život u ulici, i generalno u Baču?
  - Koji su problemi u ulici, bloku, Baču?
  - Kako žive, čime se bave?
  - Čime bivoleti da se bave?
  - Ako žele neka skiciraju svoje viđenje ulice, bloka, Bača...
  - ....Dodati po sopstvenom nahođenju

VAŽNA NAPOMENA
 Prilikom fotografisanja bloka, ulice, trgova i objekata, obeležite broj početne fotografije i vežite je za poziciju na karti, obeležite na karti smer kretanja, i broj završnu fotografiju koja definiše blok

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

16, 17. maj – ZADATAK 1:

OBRADA PODATAKA SA TERENA INDIVIDUALNI OBILOZAK:

- Prikazati koristeći vizuelne tehnike, tekst i reči prve utiske sa terena u formi PP prezentacije**
- Sklopiti postojeće ulične frontove u R 1:2500**
  - Dati tri varijante razvoja: unapređenje postojećih vrednosti, uvođenje novih analogijom, uvođenje novih po principu kontrasta,
  - Ostaviti linearan prikaz fronta za buduće intervencije lokalnog stanovništva
  - Na istom prikazu dati komentar kako varijante afirmišu postojeće potencijale i rešavaju probleme u prostoru,
  - Na istom prikazu referisati se na želje, probleme, ideje lokalnih stanovništva
- Sklopiti postojeće dvorišne frontove u R 1: 2500**
  - Isto kao prethodno
- Razviti panoramski prikaz skverova i trgova u R 1:2500**
  - Isto kao prethodno
- Razviti panoramski prikaz dvorišta i otvorenih prostora u R 1:2500**
  - Isto kao prethodno

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

16, 17. maj – ZADATAK 1:

OBRADA PODATAKA SA TERENA I KREIRANJE REŠENJA, INDIVIDUALNI OBILOZAK:

Ugledni primer

ARIJANTA..... OUTLINE.....za građane da doctavaju

ARIJANTA 3.....Identitet ....karakter mesta.....kreiranje novih vrednosti kontrastom.....kako, zašto...vizija

ARIJANTA 2.....Identitet ....karakter mesta.....kreiranje novih vrednosti analogijom.....kako, zašto...vizija

ARIJANTA 1.....Identitet ....karakter mesta.....afirmisanje postojećih potencijala, prevazilaženje problema

POSTOJEĆE STANJE.....Identitet ....karakter mesta..potencijali, ograničenja, stanovnici

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

18. maj – ZADATAK 2:

OBRADA PODATAKA SA TERENA I KREIRANJE REŠENJA, ZAJEDNIČKI OBILAZAK:

Ugledni primer

CENTAR SA PARKOM, PROSTOR OKO ŠKOLE, TOK MOSTONGE.....

VARIJANTA..... OUTLINE.....za građane da doctavaju

VARIJANTA 3.....Identitet ....karakter mesta....kreiranje novih vrednosti kontrastom....kako, zašto...vizija

VARIJANTA 2.....Identitet ....karakter mesta....kreiranje novih vrednosti analogijom....kako, zašto...vizija

VARIJANTA 1.....Identitet ....karakter mesta.....afirmisanje postojećih potencijala...prevazilaženje problema

POSTOJEĆE STANJE.....Identitet ....karakter mesta..potencijali, ograničenja, stanovnici

INTEGRALNI URBANI DIZAJN U REGENERACIJI BAČA
 rukovodilac: Tatjana Mrdenović, dia saradnik: Jelica Jovanović, dia

19, 20 maj – ZADATAK 3:

OSMIŠLJAVANJE I IZRADA MAKETE:

Ugledni primer

